

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

536-OJI EESRK PLENARINĖ SESIJA, 2018 7 11–2018 7 12

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Naujos anglies dioksido neišskiriančios, decentralizuotos ir skaitmeninės energijos tiekimo struktūros poveikis darbo vietoms ir regionų ekonomikai

(nuomonė savo iniciatyva)

(2018/C 367/01)

Pranešėjas **Lutz RIBBE**

Plenarinės asamblėjos sprendimas	2018 2 15
Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalis Nuomonė savo iniciatyva
Atsakingas skyrius	Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius
Priimta skyriuje	2018 6 28
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 7 11
Plenarinė sesija Nr.	536
Balsavimo rezultatai	123/1/1
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Energetikos sektoriaus pertvarkymas į anglies dioksido neišskiriančią, decentralizuotą ir skaitmeninę tiekimo struktūrą suteikia daug galimybių, ypač Europos mažiau išsivysčiusiuose ir kaimiškuosiuose regionuose. Atsinaujinančiųjų išteklių energijos (toliau – AIE) plėtra gali turėti didelį teigiamą poveikį užimtumui ir būti kuriama taip, kad suteiktų visiškai naujų postūmių regionų ekonomikai.

1.2. Didelės galimybės visų pirma yra susijusios su potencialu tarpusavyje stiprinti teigiamą Europos energetikos politikos ir sanglaudos politikos poveikį. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) apgailestauja, kad Komisija ir valstybės narės kol kas nepakankamai įvertino šį potencialą, jau nekalbant apie jo išnaudojimą.

1.3. Reorganizavus sanglaudos politiką ja prisidedama prie AIE plėtros ir energijos vartojimo efektyvumo skatinimo, ir EESRK tai vertina teigiamai. Tačiau Europos energetikos politika kol kas beveik visai nepadeda siekti sanglaudos politikos tikslų. AIE galimybės iš esmės paskatinti būtent nepalankioje padėtyje esančių regionų ekonominę vystymąsi nelaukiamos rimtomis. Taip neišnaudojamas didžiulis politinis regionų augimo potencialas.

1.4. Siekiant išnaudoti šį potencialą, regionams turi būti sudarytos sąlygos ir teikiama parama, plėtojant AIE ir su tuo susijusią specifinę tinklo infrastruktūrą, kurti paskatas regionų ekonomikos augimui ir užtikrinti aktyvų visuomenės dalyvavimą šiame augimo procese. Sustiprintas vartotojų vaidmuo yra labai svarbi dalyvavimo forma kuriant pridėtinę vertę regionuose. Vartotojai, kurie yra ir gaminantys vartotojai, skaitmeninimo (be kita ko) dėka galėtų prisiimti visiškai naują atsakomybę energetikos sektoriuje, dalyvauti ekonomikos veikloje ir taikydami požiūrį „kova su klimato kaita iš apačios“ remti platesnius politinius tikslus.

1.5. Plėtojant AIE svarbu taikyti į regiono ekonomiką nukreiptą holistinį požiūrį. Tai reiškia, kad vietoje turi būti tarpusavyje – apimant elektros energijos, šilumos ir judumo sektorius – derinami AIE gamyba ir naudojimas. Svarbų vaidmenį čia galėtų atlikti dirbtinis intelektas ir pažangieji tinklai.

1.6. Regiono galimybes tai įgyvendinti parodo regiono energijos poreikio ir regione pagaminamos AIE arba AIE, kurią galima pagaminti, santykis. EESRK rekomenduoja vadovaujantis regionų energetikos žiedinės ekonomikos planais atlikti analizes, kuriomis remiantis būtų galima diferencijuotai įvertinti AIE potencialą kiekvieno regiono ekonomikai. Šie planai taip pat turėtų atspindėti poveikį užimtumui kiekviename regione. Pertvarkant energetikos sektorių paprastai sukuriama daugiau darbo vietų, negu buvo ankstesnėje energetikos sistemoje, vis dėlto bus regionų, kurie iš to turės daugiau naudos nei kiti.

1.7. Šie regionų energetikos žiedinės ekonomikos planai galėtų būti struktūrizuoto ir diferencijuoto dialogo su vietos gyventojais pagrindas, nes toks dialogas svarbus, pirma, vietos visuomenės pritarimui AIE pasiekti ar išlaikyti ir, antra, verslo vietų regionuose patrauklumui didinti. EESRK stebisi, kad kol kas tokios analizės atliktos ir planai parengti tik labai retais pavieniais atvejais.

1.8. Į regiono ekonomiką nukreiptas holistinis požiūris, taikomas plėtojant AIE, galėtų ne tik svariai prisidėti prie Europos sanglaudos politikos. Jis būtų naudingas ir dėl daugelio energetikos politikos priežasčių (energetinės priklausomybės ir energijos nepritekliaus mažinimo, sektorių susiejimo skatinimo, skaitmeninimo teikiamo inovacijų potencialo išnaudojimo, tinklo apkrovos mažinimo).

1.9. Todėl EESRK ragina Komisiją ir valstybes nares imtis būtinų veiksmų, kad būtų galima plėtojant AIE taikyti į energetiką nukreiptą holistinį požiūrį: apibrėžti energetikos regionus, teikti paramą empiriniu būdu nustatant regiono energijos poreikio ir regione pagaminamos AIE arba AIE, kurią galima pagaminti, santykį, numatyti tikslingą švietimą ir mokymą, teikti įgyvendinimo paskatų, pvz., remiant AIE infrastruktūros plėtrą, atveriant tinklus ir nustatant atitinkamus tinklo išlaidų padengimo mokesčius.

2. Aplinkybės

2.1. Europos Sąjunga stovi prie esminių apsirūpinimo energija ir energetikos politikos permainų slenksčio. Jos pasireiškė ne tik gamybos metodų pokyčiais (anglinio iškastinio kuro atsisakymas, atsinaujinančiosios energijos plėtra), bet ir nulems didžiulius struktūrinius pokyčius, susijusius tiek su energijos gamybos vieta (didelių centralizuotų elektrinių atsisakymas, labiau decentralizuotų struktūrų naudojimas), tiek su teikėjų ir vartotojų struktūra (nauji suinteresuotieji subjektai ir vartojimo bei skirstymo modeliai, be kita ko, atsiradę dėl skaitmeninimo).

2.2. EESRK įvairiose nuomonėse jau nagrinėjo energetikos pertvarkos poveikį regionams, kuriuos ji paveiks neigiamai, pvz., akmens anglies regionus⁽¹⁾. Tokiuose regionuose darbo vietas prarado jau daugelis žmonių ir tolesnis darbo vietų praradimas yra praktiškai neišvengiamas. Būtent todėl labai svarbu ankstyvame etape atpažinti būsimus struktūrinius pokyčius ir imtis politinių priemonių siekiant kuo labiau sumažinti ir sušvelninti ekonomines ir socialines pasekmes. EESRK palankiai vertina pirmąsias Komisijos iniciatyvas šiuo klausimu⁽²⁾.

2.3. Vis dėlto EESRK pastebėjo, kad kol kas mažai diskutuojama apie teigiamus pokyčius, kurie gali būti susiję su, pvz., pridėtinės vertės ir darbo vietų kūrimu regionuose. Tiesa, Komisija pasiūlymo dėl dabartinės AIE direktyvos (2009/28/EB) konstatuojamosios dalies įvairiose vietose aptaria AIE svarbą regionų ekonominiam vystymuisi, tačiau EESRK, atlikdamas

⁽¹⁾ OL C 303, 2016 8 19, p. 1.

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/info/news/no-region-left-behind-launch-platform-coal-regions-transition-2017-dec-08_en.

savo tyrimą, pastebėjo, kad a) beveik nėra galimų AIE plėtros pasekmių regionų ekonomikai tyrimų ir b) nei Komisija, nei valstybės narės neturi tikslingesnės energetikos politikos ir regioninės plėtros susiejimo strategijos. Tad apie aiškia politinę viso minėto potencialo išnaudojimo strategiją negali būti nė kalbos.

2.4. Tuo pačiu metu Europoje yra daug teigiamų principo „iš apačios į viršų“ -pavyzdžių plėtojant AIE vietas ir regionų lygmenimis. Galima paminėti tik vieną atsitiktinį pavyzdį – rytų Prancūzijos Langrase (10 000 gyventojų) pastatytą mediena kūrenamą šiluminę elektrinę, iš kurios 5 km ilgio autonominio šildymo tinklu energija tiekama 22 karšto vandens įrenginiams ir netiesiogiai, be kitų, viešbučiui, vandens parkui ir senelių namams; per metus išmetamo anglies dioksido kiekis sumažinamas 3 400 t. Daugelio tokių iniciatyvų atveju pastebėta, kad jų poveikis regionų ekonomikai yra retai sistemingai vertinamas. Taigi reikia konstatuoti, kad statistinių duomenų labai trūksta.

2.5. Vis dėlto Feldheime (prie Berlyno) jau apie 20 metų vietas išteklių ne tik nuosekliai naudojami energijai vietoje gaminti ir tiekti, bet ir išsamiai dokumentuojamas poveikis regiono ekonomikai. Dabar kaimo elektros energijos poreikio patenkinimas viršijamas keletą kartų, o šilumos poreikis patenkinamas visas. Greta tiesioginių pajamų iš elektros energijos pardavimo gyventojai papildomai sutaupo labai daug išlaidų: už elektros energiją jie moka 16,6 ct/kWh – tik kiek daugiau kaip 50 % vidutinės elektros energijos kainos Vokietijoje. Nuosekliai valdomoje energetikos žiedinėje ekonomikoje kaip „varomoji jėga“ aktyviai dalyvauja vietos gyventojai ⁽³⁾.

EESRK svarbu, kad bendrame vertinime šis galimas teigiamas poveikis regionų ekonomikai būtų priešpastatomas išvardytoms neigiamoms energetikos pertvarkos pasekmėms.

2.6. Šia nuomone savo iniciatyva siekiama apibūdinti galimybes, pateikti pavyzdžių ir nustatyti trūkumus ir taip pagaliau paskatinti išsamesnę diskusiją.

3. AIE reikšmė Europos ir jos regionų ekonominiam ir socialiniam vystymuisi

3.1. ES yra didžiausia pasaulyje energijos importuotoja: kasmet importuojame 53 % suvartojamos pirminės energijos už iš viso daugiau kaip 400 mlrd. EUR. Sąjungos energetinė priklausomybė yra didelė ekonominė ir geopolitinė problema.

3.2. Europos energetikos sąjungos tikslai yra: a) mažinant energijos importą didinti Europos energetinį saugumą; b) skatinti kovą su klimato kaita; c) kurti naujas darbo vietas. EESRK mano, kad šie Europos lygmens makroekonominiai tikslai yra prasmingi ir taikytini taip pat regionų lygmeniu.

3.3. Todėl apie AIE – kaip apie vietinių energijos išteklių, kurių, skirtingai nei iškastinių, turi visi Sąjungos regionai – plėtros skatinimą turi būti diskutuojama ne tik kovos su klimato kaita aspektais, ji turi būti laikoma svarbiu regionų ekonomikos tikslu, nes energijos gamyba galėtų ir turėtų skatinti regionų ekonomiką.

3.4. Kuo labiau pavyks sudaryti ekonominio dalyvavimo šiuose procesuose sąlygas regionų veikėjams – ar tai būtų piliečiai, regionų įmonės ar pačios savivaldybės, – tuo didesnis bus būtinas visuomenės pritarimas AIE infrastruktūros plėtrai. AIE kuriama pridėtinė vertė regionuose tuo didesnė, kuo labiau įtraukiami regionų suinteresuotieji subjektai.

3.5. Kaip konkrečiai gali atrodyti toks ekonominis dalyvavimas, aiškėja diferencijuotai pažvelgus į AIE teikiamos pridėtinės vertės grandinę.

⁽³⁾ Daugiau informacijos apie tai pateikiama 2018 m. gegužės 31 d. EESRK klausymo metu vykusio tyrimo pristatyme „Energetikos pertvarka Europos regionuose – perėjimo prie pažangaus ir mažo anglies dioksido kiekio technologijų energijos tiekimo poveikio regionų ekonomikai vertinimas“ <https://www.eesc.europa.eu/en/news-media/presentations/presentation-michael-knappe>.

- Pirmiausia paminėtina pati **investicija** į AIE įrenginius: jie dažniausiai „importuojami“ iš kitų regionų. Tas pat pasakytina apie **planavimo procesą** – už jį dažnai, visų pirma didelių projektų atveju, yra atsakingi inžinierių arba vystytojų biurai, kurie taip pat neretai įsisteigę ne tame regione; taigi poveikis regiono ekonomikai yra veikiau ribotas.
- Tiesioginė pridėtinė vertė regione sukuriama šiuos įrenginius **eksploatuojant ir atliekant jų techninę priežiūrą**. Vis dėlto, kalbant apie AIE įrenginius, šios sąnaudos palyginti nedidelės. Teigiamas poveikis, pvz., kalbant apie vėjo elektrines ir fotovoltinius įrenginius atvirose teritorijose, yra nuomos mokėjimas vietiniams žemės savininkams, taip pat galimos savivaldybių **pajamos iš mokesčių**.
- Tikroji ekonominė AIE įrenginių nauda gaunama naudojant arba **parduodant pagamintą energiją**. Taigi regiono ekonomikai lemiamą reikšmę turi tai, kas įrenginius valdo ir kas iš jų valdymo gali gauti naudos.

3.6. Vienos ekonominio dalyvavimo formos išraiška yra darbo vietos, kurios gali būti sukurtos regionų energetikos sektoriuje plėtojant AIE. Iš daugybės tyrimų matyti, kad grynasis energetikos sistemos pertvarkos poveikis užimtumui yra akivaizdžiai teigiamas – naujusias tyrimas atliktas Nyderlanduose⁽⁴⁾. Reikia pabrėžti tai, kad, remiantis šiuo tyrimu, šis teigiamas poveikis bus naudingas visoms Nyderlandų provincijoms.

Kad tokių teigiamų pokyčių būtų galima pasiekti visuose Europos regionuose, būtina kuo ankstesniame etape investuoti į atitinkamą gyventojų kvalifikaciją.

3.7. Akivaizdu, kad šis teigiamas poveikis ne kiekvienu atveju gali visiškai kompensuoti visus struktūrinių pokyčių nulemtus trūkumus, pvz., patiriamus akmens anglies regionų. Vis dėlto perėjimas prie AIE teikia didelių galimybių teigiamam daugybės Europos regionų, kurie dabar yra tik energijos importuotojai, vystymuisi.

3.8. Kita regionų ekonominio dalyvavimo forma yra tiesioginis dalyvavimas investuojant į AIE įrenginius, o kartu – jų valdymas. Didžiausią visų su AIE įrenginiais susijusių išlaidų dalį sudaro kapitalo sąnaudos. Tad juo svarbesnė pridėtinės vertės kūrimui regionuose yra galimybė regionų subjektams investuoti į AIE įrenginius. Remiantis Vokietijos Heseno federacinėje žemėje atliktu tyrimu, pridėtinė vertė regione gali padidėti iki aštuonių kartų, jei vėjo elektrinių parką valdo regiono subjektas⁽⁵⁾.

3.9. Kai kuriuose Europos regionuose politinius sprendimus priimančias asmenys suprato šią reikšmę ir pradėjo vystyti iniciatyvas, kuriomis siekiama stiprinti regionų dalyvavimą plėtojant AIE, pvz.: *Community Empowerment Bill* (Škotijoje), *Lov om fremme af vedvarende energi* (Danijoje), *Bürger- und Gemeindebeteiligungsgesetz* (Vokietijos Meklenburgo-Pomeranijos federacinėje žemėje) arba *Nacionalinę energetikos nepriklausomybės strategiją* Lietuvoje.

3.10. Trečia galima dalyvavimo forma yra vartotojų galimybė tiesiogiai pirkti savo regione esančiais įrenginiais pagamintą energiją, pvz., pagal vadinamąsias elektros energijos pirkimo sutartis (toliau – EEPS). Dėl skaitmeninimo EEPS bus prieinamos ir nedideliems energijos vartotojams, o iš išlaidų dinamikos matyti, kad vietoje pagamintos vėjo arba saulės energijos išlaidos vis dažniau bus mažesnės už didmeninės rinkos kainą.

3.11. Svarbus dar vienas galimas poveikis. Kai, vystant regiono energetikos žiedinę ekonomiką, dėl AIE sutaupoma lėšų arba gaunama pajamų ir taip regione sukuriama nauja pridėtinė vertė arba sumažinamas dėl energijos importo netenkamų pinigų srautas, gaunama kapitalo, kurį galima investuoti ir į kitus – su energetika nesusijusius – sektorius. Taigi reikia atsižvelgti ne tik į tiesioginį poveikį, susijusį su darbo vietomis (pvz., AIE sektoriuje), bet ir į galimą netiesioginį poveikį, susijusį su naujais finansiniais srautais regione.

⁽⁴⁾ A. Weterings ir kt., *Effecten van de energietransitie op de regionale arbeidsmarkt – een quickscan* (Energetikos pertvarkos poveikis regionų darbo rinkai: greitas tyrimas) (2018 m.), PBL, Haga, p. 36.

⁽⁵⁾ *Institut für dezentrale Energietechnologien* (Decentralizuotų energetikos technologijų institutas), *Regionale Wertschöpfung in der Windindustrie am Beispiel Nordhessen* (Vėjo elektrinių pramonės kuriama pridėtinė vertė regionuose: Šiaurės Heseno pavyzdys) (2016 m.).

4. AIE kaip regionų politika – „geriausio atvejo“ scenarijaus pavyzdys iš Lenkijos (Palenkės)

4.1. Lenkijos Palenkės vaivadija yra puikus pavyzdys, labai aiškiai pademonstruojantis kaip įgyvendinti 3 skyriuje išdėstytus pasiūlymus. Šis pavyzdys rodo, kaip mažiau išsivysčiusiame regione plėtojant AIE galima sėkmingai įgyvendinti regionų politiką – netgi jei nacionaliniai tikslai yra toli gražu ne optimalūs. Tačiau siekiant šio tikslo būtinos sistemingos toliau aprašytos pastangos.

4.2. 2012 m. vaivadijos seimelis priėmė regiono vystymosi planą, kuriuo remiantis įgyvendinamos Europos struktūrinių fondų lėšų naudojimo veiksmų programos.

4.3. Palenkė, kuri priskiriama prie struktūriniu ir pajamų aspektais silpniausių Europos regionų, kasmet importuoja energijos už maždaug 5,2 mlrd. PLN (1,25 mlrd. EUR). Nuosavo iškastinio kuro vaivadija neturi.

4.4. Vystymosi strategijoje kalbama apie planuojamą „revoliuciją“ keliant keturis tikslus: 1) nepriklausomybė nuo elektros energijos importo; 2) suvartojamos energijos dalies, kurią sudaro AIE, didinimas; 3) išmetamo anglies dioksido kiekio mažinimas; 4) regiono ekonominio potencialo didinimas importuojamą (anglies) kurą pakeičiant regioninėmis (švarios) energijos formomis.

4.5. Palenkėje buvo suprasta, kad „regioninė energetikos politika“ gali būti sėkminga tik atsižvelgus ir į energijos rinkoje veikiančių subjektų struktūrą. Pavyzdžiui, siekiama, „kad Palenkės gyventojai ir verslininkai taptų decentralizuotų energijos išteklių savininkais“.

4.6. Nuo 2016 m. pabaigos Palenkės Turośń Kościelna savivaldybė pasinaudodama Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) lėšoms organizavo 38 šilumos siurblių, 77 fotovoltinių ir 270 saulės šiluminės energijos įrenginių pirkimą gyventojams. Ji koordinuoja sąskaitas, užsakymus ir montavimą ir nuo gyventojų nuima visų teisinių ir techninių darbų našta. 85 % investicijų buvo finansuota iš ES struktūrinių fondų lėšų. Ateityje apie 25 % namų bus sumontuota moderni AIE technologija.

4.7. Atsižvelgiant į Lenkijoje mažiems fotovoltiniams įrenginiams taikomą matavimo iš gauto energijos kiekio atimant į tinklą patiektą energiją principą, gyventojų pasigaminta „žalioji“ elektros energija kainuoja (įskaitant visas papildomas išlaidas) maždaug 0,18 PLN už kilovatvalandę (maždaug 4,3 ct/kWh). Palyginimui: už iš tinklo tiekiamą elektros energiją (daugiausia pagamintą naudojant anglį) gyventojai šiuo metu turėtų mokėti 0,65 PLN/kWh (15,5 ct). Tai reiškia, kad elektros energijos išlaidos sumažėjo apie 75 % ir sutaupytos lėšos naudojamos regiono ekonomikai.

4.8. Maršalkos administracija pritarė tokio požiūrio taikymui ir 2017 m. sudarė sąlygas vystyti panašius projektus kitose 62 savivaldybėse. Iš viso pateikta prašymų remti maždaug 4 700 saulės šiluminės energijos stogo sistemų ir 2 250 fotovoltinių stogo sistemų, kurių bendras pajėgumas – kiek daugiau kaip 7 MWp; projektai turėtų būti įgyvendinti 2018 m.

4.9. Visgi jau seniai galvojama ir apie ateitį, pvz., elektromobilumą. Iš 5,2 mlrd. PLN, kurių Palenkė kasmet netenka importuodama energiją, apie 1,5 mlrd. PLN tenka vien lengvųjų automobilių sunaudojamo benzino ir dyzelinio kuro importui.

4.9.1. Palenkėje galvojama taip: regione įregistruotų lengvųjų automobilių rida siekia maždaug 5,2 mlrd. km per metus. Jei visos transporto priemonės būtų varomos elektra, suvartojant 15 kWh/100 km joms reikėtų apie 800 000 MWh elektros energijos. Skaičiuojant pagal dabartines iš tinklo perkamos elektros energijos išlaidas – 0,63 PLN/kWh, tam reikėtų išleisti apie 500 mln. PLN, užuot, kaip dabar, išleisus 1,5 mlrd. PLN iškastiniam kurui. Vien dėl to regione liktų apie 1 mlrd. PLN ir šias lėšas būtų galima panaudoti ekonomikai stiprinti.

4.9.2. Reikalingą elektros energijos kiekį būtų galima pagaminti maždaug 70 (regione pastatytų) vėjo elektrinių. Tokioje elektrinėje per metus pagaminto elektros energijos kiekio pakanka maždaug 7 000 lengvųjų automobilių eksploatuoti, o viena kilovatvalandė kainuoja apie 6–7 ct. Jei 7 000 vairuotojų susivienytų ir tokių įrenginių valdytų kooperatyvo pagrindu, jų elektrinių transporto priemonių eksploatavimo sąnaudos dar kartą reikšmingai sumažėtų. Vis dėlto tam būtų reikalingos teisinės ir administracinės sąlygos, pvz., atveriant tarpusavio skirstymo tinklus; skaitmeninimas tokių galimybių suteikia, tačiau politinė realybė tam užkerta kelią!

4.10. Palenkėje taip pat svarstoma šiluminėse elektrinėse vietoj anglies naudoti regione pagamintą vėjo elektros energiją. Ji būtų naudojama pramoniniuose šilumos siurbliuose ir šilumos akumuliatoriuose. Ekonominiu požiūriu tai būtų labai naudinga. Vis dėlto šie svarstymai tebėra pirminio planavimo etape. Trūksta lėšų netgi galimybių studijai atlikti.

5. Regione naudojant regione pagamintą AIE sukuriama didesnė regioninė pridėtinė vertė

5.1. Palenkės pavyzdys rodo, kad reikšmingas AIE poveikis yra galimas perkamosios galios regione stiprinimas. Siekiant šį poveikį nustatyti, svarbu pirmiausia, atsižvelgiant į regiono energetikos žiedinę ekonomiką, įvertinti potencialą tiek elektros energijos, tiek šilumos ir transporto srityse.

5.2. Į regiono ekonomiką nukreipto požiūrio teikiamą potencialą galima gerai matyti iš saulės šiluminės energijos pavyzdžio. Statant ir eksploatuojant įrenginius regione sukuriama nedidelė pridėtinė vertė, juo labiau kad daromas ir neigiamas poveikis, pvz., kai šildymas krosnių kuru pakeičiamas kitu šildymu ir dėl to atsiranda spaudimas darbo vietoms krosnių kurą parduodančiose įmonėse. Tačiau iš tikrųjų teigiamas saulės šiluminės energijos poveikis vartotojams yra labai didelis. Mat kuo didesnę viso jų šilumos poreikio dalį sudaro saulės šiluma, tuo daugiau jie gali atsisakyti energijos žaliavų, kaip antai anglies, naftos arba gamtinių dujų, importo, dėl kurio regionas praranda perkamąją galią anglį, naftą ir dujas eksportuojančių šalių ar daugiašalių mineralinės alyvos ir gamtinių dujų bendrovių grupių naudai.

5.3. Apskritai atrodo būtina regiono energijos balanse nustatyti, koku mastu pavyksta ar galėtų pavykti regiono energijos poreikį patenkinti regione gaminama (ir, atsižvelgiant į aplinkybes, laikinai kaupiamą) AIE. Balansas turi apimti keturis aspektus:

1. Turi būti nustatytas regiono energijos poreikis elektros, šilumos ir judumo sektoriuose. Atsižvelgti į šilumos ir judumo sektorius svarbu dėl dviejų priežasčių: pirma, jiems tenka 75 % suvartojamos energijos. Antra, šilumos ir mobilumo prietaikos yra svarbios lankstumo galimybės, kuriomis galima pasinaudoti dažniausiai tik vietoje.
2. Turi būti apskaičiuotas potencialas šį energijos poreikį patenkinti regione gaminama AIE. Šiuo tikslu taip pat reikia nustatyti, koku mastu iš tikrųjų pavyktų kapitalo srautą nukreipti į regioną. Bioenergijos atveju tai priklauso nuo biomasės kilmės, visų AIE technologijų atveju – nuo įrenginių kilmės ir už jų pastatymą ir techninę priežiūrą atsakingų įmonių įsisteigimo vietos. Taip pat, atsižvelgiant į valdytojų struktūrą ir prireikus regione suvartojamos elektros energijos kiekį, reikia nustatyti, ar valdant įrenginį pasiekta apyvarta lieka regione ir tai reiškia regiono subjektų ekonominį dalyvavimą.
3. Skirtumas tarp regiono energijos poreikio ir šio poreikio dalies, kurią galima patenkinti regione gaminama AIE rodo, kiek energijos prireiks importuoti iš kitų regionų (kapitalo nutekėjimas iš regiono). Daugelis Europos regionų ir ateityje negalės atsisakyti energijos importo – dėl to, kad, pavyzdžiui, neefektyvu, neapsimoka arba tiesiog techniškai neįmanoma visą regiono energijos poreikį patenkinti regione pagaminta energija.
4. Jei regione energijos pagaminama daugiau, negu suvartojama, reikia nustatyti, kas dalyvauja paskirstant iš elektros energijos pardavimo gaunamas pajamas.

5.4. Regione pagaminamos ir regione suvartojamos energijos balansas turėtų būti sudaromas kiekvienam Europos regionui, tačiau tai neturėtų būti teisinis įpareigojimas. Priešingai, kiekvienas regionas turėtų būti suinteresuotas savanoriškai parengti balansą. Reikia apsvaistyti, ar šiuo tikslu galima naudoti įtvirtintą NUTS 3 lygmens kategoriją. Kai kuriais atvejais atrodo patrauklūs ir tarpvalstybiniai energetikos regionai, be kita ko, remiantis Regionų Europos idėja. Todėl koordinavimo užduotį būtų galima patikėti energetikos informacijos tarnybai, kurią įsteigti EESRK paragino savo ankstesnėje nuomonėje⁽⁶⁾.

6. Lygaus arba teigiamo energijos balanso teikiamas potencialas energetikos ir regioninės politikos aspektais

6.1. Jei pavyktų pagerinti 5 skyriuje apibūdintą regione pagaminamos ir regione sunaudojamos AIE balansą, tai padėtų sumažinti Europos energetinę priklausomybę.

⁽⁶⁾ OL C 262, 2018 7 25, p. 86.

6.2. Jei regionų subjektai galėtų aktyviau ekonominiu požiūriu dalyvauti vystant AIE, tai sustiprintų regionų sanglaudą. Taip yra dėl to, kad mažiau išsivystę regionai dažnai turi didžiausius AIE reikalingus plotus, taigi juose labiausiai pastebimas AIE poveikis regiono ekonomikai.

6.3. Sudarius konkrečių regionų energijos balansą būtų galima nustatyti, kokią reikšmę energetikos pertvarka turi atskiriems regionams. Diskusiją apie struktūrinius pokyčius tam tikruose regionuose būtų galima pagrįsti įrodymais. Būtų lengviau nei iki šiol kurti atitinkamas intervencines regioninės politikos priemones, nes dabar kalbama tik gana bendrai apie „akmens anglies regionus“ ir „energetines salas“.

6.4. Regionas yra energiją eksportuojantis ar importuojantis regionas, o galbūt jo energijos balansas lygus – tai turi konkretų poveikį to regiono gyventojams. Šiuo klausimu turi būti vykdomas dialogas su suinteresuotaisiais subjektais. Nėra vieno optimalaus sprendimo visiems regionams. Todėl turi būti ieškoma konkrečiam regionui tinkamų sprendimų, taip pat dėl teisingo teritorijų panaudojimo, kitaip tariant, dėl to, kam kokie plotai turi būti naudojami. Regioninės politikos ir administracijos atstovai turi būti atitinkamos kvalifikacijos.

6.5. Kuo labiau pavyks regiono energijos poreikį patenkinti regione gaminama AIE, tuo labiau regione dirbantys ir gyvenantys vartotojai taps nepriklausomi nuo pasaulinės rinkos kainų pokyčių, visų pirma mineralinės alyvos ir gamtinių dujų. Tai yra geriausia išankstinė energijos nepritekliaus ir galutinių vartotojų pažeidžiamumo mažinimo sąlyga. Kadangi energijos kainos tampa vis svarbesniu veiksniu priimant su investicijomis susijusius sprendimus, tai tuo pačiu metu gali padidinti ir vietos ekonomikos ir pramonės struktūros patrauklumą.

6.6. Teikiant paskatų regione pagamintos AIE naudojimui regione, o kartu – jo stiprinimui, būtų galima tikslingai remti būsimą šilumos ir judumo sektorių integraciją į elektros energijos sistemą.

6.7. Energetikos skaitmeninimas teikia didelių galimybių. Paskatos, teikiamos regione pagamintos AIE naudojimo regione didinimui, galėtų būti naudingos ir šiuo aspektu – būtų išnaudojamas konkretus skaitmeninimo potencialas ir taip skatinamos inovacijos.

6.8. Europos energetikos sąjungos tikslas – stiprinti piliečių, kitaip tariant, energijos vartotojų vaidmenį energetikos pertvarkos procese. Vis dėlto patekti į tarpregionines energijos rinkas yra didelių kliūčių ir čia svarbų vaidmenį atlieka masto ekonomija⁽⁷⁾. Galiausiai tai yra istoriškai susiformavusių monopolistinių rinkos struktūrų pasekmė. Naują aktyvesnį piliečių ir vartotojų vaidmenį daug lengviau atlikti regiono mastu, t. y. vystant regiono energetikos žiedinę ekonomiką.

6.9. Jei regione pagamintos AIE būtų ir daugiau naudojama regione, sumažėtų tinklo apkrova ir, atsižvelgiant į aplinkybes, sumažėtų poreikis labai plėsti Europos elektros energijos perdavimo tinklus (taip pat žr. Pasiūlymo dėl direktyvos dėl skatinimo naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją (COM(2016) 767 *final*) 52 konstatuojamąją dalį).

7. Su regiono energetikos žiedine ekonomika susiję raginimai

7.1. EESRK ragina ES institucijas regione pagamintos AIE naudojimą regione laikyti Europos energetikos politikos bei sanglaudos politikos tikslu ir kaip tikslinį kriterijų taikyti regiono energijos poreikio ir regione pagaminamos AIE balansą. Pirmiausia tai reiškia, kad toliau remiant AIE plėtrą turi būti atsižvelgiama į energiją gaminančių piliečių ir kitų regiono subjektų, kurie negali pasinaudoti masto ekonomija, ypatumus⁽⁸⁾. Visų pirma turi būti siekiama panaikinti patekimo į rinką kliūtis, kurios apriboja mažų (regioninių) suinteresuotųjų subjektų patekimo į rinką galimybes. Būtų naudinga ir europinė programa, pagal kurią regionų subjektams būtų suteikiama kvalifikacija ir jie būtų skatinami aktyviau keistis geriausia patirtimi.

7.2. Tam būtinas strateginis sprendimas energetikos politiką orientuoti į decentralizaciją. Pasiūlymų rinkinyje „Švari energija visiems europiečiams“ šiuo aspektu akivaizdžiai tebėra per daug prieštaravimų tarp veikiau decentralizuotos ir aiškiai centralizuotos energetikos politikos. Palankiai vertintina būtų tai, kad Europos regionams ir savivaldybėms būtų

⁽⁷⁾ OL C 288, 2017 8 31, p. 91.

⁽⁸⁾ OL C 246, 2017 7 28, p. 55.

suteikti įgaliojimai tiesiogiai reguliuoti regionų subjektų dalyvavimą naudojant regione pagamintą atsinaujinančiąją energiją. Tai atitiktų ir komunalinių visuotinės svarbos paslaugų tradiciją daugelyje ES valstybių narių.

7.3. EESRK ragina Komisiją pateikti koncepciją, iš kurios būtų matyti, kokios energetikos politikos priemonių derinio priemonės Europos, nacionaliniu ir žemesniu nei nacionaliniu lygmenimis padėtų skatinti energijos regionuose gamybą ir naudojimą. Tai gali būti ir atitinkamai pakeisti viešųjų pirkimų teisės aktai. Taip pat turėtų būti parengti metodai, kuriuos taikydami regionai galėtų sudaryti savo konkretų energijos balansą. Būtų naudinga regionų politikams ir suinteresuotiesiems subjektams skirta internetinė taikomoji programa, kuri teiktų bent apytikrius rezultatus.

7.4. Pakeitus tinklo mokesčių, galbūt ir kitų mokesčių ir rinkliavų struktūrą būtų galima lengviau pasiekti nurodytą AIE plėtros poveikį regionų ekonomikai. Energijos eksporto ir visų pirma importo kaina turėtų būti nustatoma taip, kad būtų atsižvelgiama bent į transportavimo išlaidas.

7.5. Taikant diferencijuotus tinklo mokesčius – prekybos elektros energija sandorius apmokestinant priklausomai nuo to, kiek tinklų lygmenų reikia sandoriui atlikti – ir kartu didesnę regiono energijos poreikio dalį patenkinant regione pagaminta AIE būtų lengviau orientuojantis į rinką nustatyti tinklo plėtros poreikį. Žinoma, bus svarbu Europos energetikos regionus tinkamai sujungti į tinklą. Vis dėlto tai nereiškia, kad visais atvejais tinklo plėtrai turės būti teikiamas prioritetas. Šiandien tai daroma dar pernelyg dažnai, nepagrindžiant ekonomine būtinybe ⁽⁹⁾.

2018 m. liepos 11 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

⁽⁹⁾ Žr. F. Peter, V. Grimm ir G. Zöttl, *Dezentralität und zellulare Optimierung – Auswirkungen auf den Netzausbaubedarf* (Decentralizavimas ir atskirų elementų optimizavimas – poveikis tinklo plėtros poreikiui) (2016 m.). https://www.fau.de/files/2016/10/Energiestudie_S-tudie.pdf.